

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ЖІНОК ТА ДІВЧАТ В УКРАЇНІ

Балабан Сергій Миколайович,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
ORCID: 0000-0001-5098-0770

У статті, враховуючи ратифікацію 20 червня 2022 року Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, досліджено особливості кримінально-правової охорони прав жінок та дівчат в Україні.

Розгляд гендерного становища жінки у суспільстві дає змогу говорити про недостатню розвиненість інституту гендерної рівності здебільшого в Україні. Нерівне відношення до жінки проявляється практично у всіх сферах суспільного життя та проявляються у різний спосіб. При цьому одним із найбільш небезпечних проявів гендерної нерівності є насильство стосовно жінки, яке викликає обурення у всьому світі. Саме через це було прийнято Конвенцію Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», де питання гендеру займає одну із провідних позицій. Тобто питання гендеру не є статичним, з огляду на проблеми сучасного рівноправ'я докладається більше зусиль стосовно стабілізації позиції жінки у суспільстві поряд з чоловіком.

Констатовано, що явище фемінізму є боротьбою жінок за свої права, можливості та законні інтереси. Дослідження зазначеного питання доводить, що на сучасному етапі розвитку соціуму явища гендерної рівності та фемінізму часто ототожнюють, хоча вони мають зовсім різні предмети та об'єкти впливу. Крім того, якщо гендерна рівність – боротьба за рівні права і жінок, і чоловіків, то фемінізм розглядає лише жіноче питання. Дуже часто боротьба за права жінок може проявлятися у суспільно шкідливих діях, що є пригнічуючим для навколишнього соціуму. Загальновідомо, що феміністи у багатьох випадках не просто вчиняють певні дії, спрямовані на поліпшення свого положення у суспільстві, але й пригнічують чоловіка, його права і можливості, що протирічить концепції гендерної рівності, яка спрямована на підтримку і чоловіка, і жінки у їхніх правах та можливостях.

Розглянуто питання домашнього насильства саме по відношенню до жінок, адже воно є найбільш поширеним у суспільстві. Були досліджені причини вчинення жінками злочинів, внаслідок чого було визначено домінуючі позиції саме злочинів, вчинених на ґрунті домашнього насильства. Крім того, можна говорити про негативний вплив домашнього насильства на жіночу психіку, яка є найбільш вразливою. Внаслідок такого впливу жінками вчиняються діяння, які вирізняються особливою жорстокістю, продуманістю тощо.

Ключові слова: кримінальне право, права людини, гендер, жінка, захист, насильство, відповідальність.

Balaban Serhii. Peculiarities of criminal law protection of the rights of women and girls in Ukraine

The article, taking into account the June 20, 2022 ratification of the Council of Europe Convention on the prevention of violence against women and domestic violence and the fight against these phenomena, examines the peculiarities of the criminal law protection of the rights of women and girls in Ukraine.

Consideration of the gender position of women in society makes it possible to talk about the insufficient development of the institution of gender equality, mostly in Ukraine. Unequal treatment of women manifests itself in almost all spheres of social life and manifests itself in different ways. At the same time, one of the most dangerous manifestations of gender inequality is violence against women, which causes outrage all over the world. It is because of this that

the Convention of the Council of Europe 'On preventing violence against women and domestic violence and combating these phenomena' was adopted, where the issue of gender occupies one of the leading positions. That is, the issue of gender is not static, given the problems of modern equality, more efforts are made to stabilize the position of women in society alongside men.

It was established that the phenomenon of feminism is nothing more than the struggle of women for their rights, opportunities and legitimate interests. The study of this issue proves that at the current stage of social development, the phenomena of gender equality and feminism are often equated, although they have completely different subjects and objects of influence. In addition, if gender equality is the struggle for equal rights for both women and men, then feminism considers only women's issues. Very often, the struggle for women's rights can manifest itself in socially harmful actions, which is depressing for the surrounding society. It is well known that feminists in many cases not only take certain actions aimed at improving their position in society, but also oppress men, their rights and opportunities, which contradicts the concept of gender equality, which is aimed at supporting both men and women in their rights and opportunities

The issue of domestic violence against women is considered, because it is the most widespread in society. There was a study of the reasons for the commission of crimes by women, as a result of which the dominant position of crimes committed on the basis of domestic violence was determined. In addition, we can talk about the negative impact of domestic violence on the female psyche, which is the most vulnerable. As a result of this influence, women commit acts that are characterized by particular cruelty, thoughtfulness, etc.

Key words: *criminal law, human rights, gender, woman, protection, violence, responsibility.*

Постановка проблеми. Конституція України у ст. 24 проголосила, що не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками в тому числі статі. Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям.

У зв'язку із цим слід визнати, що питання жіночої злочинності не лише для Української держави, а й для інших розвинених країн світу є досить болючим, адже для суспільства жінка є первинним елементом, з якого складається родина, вона є берегинею, матір'ю, найкращим прикладом. З кожним роком кількість вчинюваних жіночою суспільно небезпечних діянь зростає у зв'язку з різними факторами, серед яких: політичні, соціальні, економічні тощо. Вчинення злочинів жінками стає все більшою проблемою, адже поступово зростає криміналізація жіночої частини суспільства. Не менш важливим є питання причин

вчинення жіночою суспільно небезпечних діянь, адже необхідно говорити про певні особливості жіночої психіки, її відношення до вчинення злочину, його характеру. Усі ці чинники визначаються саме явище, яке вплинуло на жінку. Особливо впливають на жіночу злочинність в Україні сімейно-побутові відносини, у яких можна відчуті і проблеми державного розвитку. Серед таких: матеріальна незабезпеченість, соціальна криза, гендерна нерівність, насильство у родині та ін.

Стан дослідження. Серед науковців, які розглядали визначені проблемні питання, можна зазначити таких, як: Ю.М. Антонян, Г.А. Аванесов, О.М. Бандурка, Ю.В. Баулін, В.С. Батиргареєва, В.І. Борисов, Л.Д. Гаухман, Я.І. Гілінський, В.В. Голіна, І.О. Грицай, Л.М. Давиденко, І.М. Даньшин, О.М. Джужа, А.Ф. Зелінський, Т.В. Корнякова, В.М. Кудрявцев, Н.Ф. Кузнецова, Л.В. Сердюк, А.А. Піонтовський (син), В.М. Руфанова, О.В. Харитонова, В.В. Шаблистий та ін.

Разом із тим, враховуючи ратифікацію 20 червня 2022 року Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (далі – Стамбульська конвенція), особливостям кримінально-правової охорони прав жінок та дівчат в Україні слід приділяти більше уваги. Розгляд цих питань і є **метою статті**.

Основний текст. Злочинність є негативним наслідком для будь-якого суспільства. Однак ще більш болючим є криміналізація жіночої частини соціуму. З огляду на постійне збільшення таких суспільно небезпечних явищ існує потреба теоретичного дослідження жінки як суб'єкта злочину, розгляду негативних факторів, які впливають на вчинення жіночою частиною суспільства злочинних діянь та призначення такими особами покарання.

Жінка відрізняється від чоловіка не лише фізично, а й психологічно. Це пояснює окремі види злочинів, що вчиняються особами жіночої статі, а також способи їх вчинення, зняття і, безпосередньо, саму роль жінки у вчиненні окремого суспільно-небезпечного діяння.

Необхідним є з'ясування причин, які впливають на вчинення жінками тих чи інших видів злочинів. Значний вплив на вчинення жінкою злочину має її місце як у суспільстві, так і в родині. Велике значення для жінки має її професійна діяльність, а саме певна сфера такої діяльності, адже чимало злочинів, вчинених жінками, пов'язані саме з тими можливостями, які виникають у жінок у зв'язку з її службовими повноваженнями та місця її роботи. Таким прикладом може бути сфера економічних відносин, торгівля, де дуже поширеним є шахрайство, крадіжки тощо. Значна кількість злочинів, що вчиняються жінками у їхній професійній діяльності, є наслідком скрутного матеріального становища у родині, неможливості самостійного придбання бажаного, самоутвердження тощо. Злочини, вчинені у таких сферах, частіше за все за своєю суспільною небезпекою не несуть значної шкоди для життя чи здоров'я інших осіб, адже, в основному, об'єктом таких злочинних посягань є відносини у сфері власності.

Однак суттєво впливає на жіночу злочинність сімейно-побутова сфера відносин. У першу чергу, це пов'язано зі сприйняттям жінки як такої, що повинна знаходитись скоріше у сімейному вирі, аніж досягати нових вершин у різних сферах суспільного життя. Таке ставлення пригнічує жіночу особистість, її професійний потенціал тощо. Крім того, прив'язаність жінки до побутової сфери стає прямою причиною її економічної залежності від чоловіка, що

робить її значно слабшою у реалізації своїх можливостей. Часто такі жінки досить психічно нестабільні, тому здатні на вчинення непередбачуваних дій та вчинків, серед яких і різні злочини. Зокрема, вони, через повне занурення у побут та сімейне життя, що може негативно впливати на психіку жінки, можуть вести себе агресивно та жорстоко по відношенню до своїх дітей або навіть чоловіка. Такі дії призводять до насильства у сім'ї.

Насильство є дуже поширеним явищем не лише в Україні, а й в інших державах світу. Зокрема, на світовому рівні питанню насильства щодо жінки було присвячено Конвенцію Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», підписану у Стамбулі 11 травня 2011 року, положення якої було реалізовано у Кримінальному та Кримінальному процесуальному кодексах України.

У Конвенції надано визначення поняттю «насильство стосовно жінок», яке розуміється як порушення прав людини й форма дискримінації стосовно жінок та означає всі акти насильства стосовно жінок за гендерною ознакою, результатом яких є або може бути фізична, сексуальна, психологічна або економічна шкода чи страждання стосовно жінок, у тому числі погрози таких дій, примус або свавільне позбавлення волі, незалежно від того, чи відбувається це в публічному або приватному житті.

Зокрема, Законом України № 2229-VIII від 07.12.2017 «Про запобігання і протидію домашньому насильству» зазначається, що «домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь» [2].

Крім того, виходячи з вищезазначеного визначення, насильство по відношенню до

жінки може бути: фізичним, сексуальним, психологічним та економічним. Насильство може бути по відношенню до будь-якого члена сім'ї, але в більшості наукових джерел зазначається саме про насильство у сім'ї по відношенню до осіб жіночої статі, що є наслідком нерівноправних відносин у сім'ї.

Вчинення злочину жінкою – складне соціальне явище, що вимагає всебічного розгляду, пошуку причин та зав'язків. Так, частіше за все у судах не поглиблюються у суть вчиненого злочину і не розглядаються докладніше обставини вчинення злочину. Через такі дії Пленум Верховного Суду постановив, що при призначенні покарання судами мають враховуватись усі обставини, що характеризують вчинення злочину (форма вини, мотив, спосіб, характер вчиненого діяння тощо), а також враховуватись особа винного, його відносини з потерпілим тощо [3, с. 111]. Лише розглядаючи усю сукупність зазначених явищ, можна більш точно визначити причини вчинення злочинних діянь жінками, а також обрати для них міру покарання.

Законом України від 06 грудня 2017 року № 2227-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» [4] та Законом України 7 грудня 2017 року № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [2] вітчизняне законодавство у сфері захисту прав жінок та сім'ї «на папері» приведено до кращих світових практик правового забезпечення недопущення та боротьби із проявами гендерно обумовленого насильства.

Так, В.В. Шаблистий зазначає, що законом «Про запобігання та протидію домашньому насильству» до адміністративних стягнень за вчинення насильства в сім'ї ст. 173² КУпАП повернули давно забутий штраф – сьогодні він мінімально становить 170 грн. Це у сукупності із Законом України «Про судовий збір» від 08.07.2011 № 3674-VI (судовий збір справляється у відповідному розмірі від прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 01 січня календарного року, в якому відповідна заява або скарга

подається до суду, у відсотковому співвідношенні до ціни позову та у фіксованому розмірі). Цей закон передбачає, що у разі ухвалення судом постанови про накладення адміністративного стягнення ставка судового збору складає 0,2 від прожиткового мінімуму для працездатних осіб станом на 01 січня поточного року. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про державний бюджет на 2018 рік» прожитковий мінімум для працездатних осіб становить 1762 грн., тобто обов'язковий судовий збір за розгляд справи про насильство в сім'ї на 2018 рік становить 352 грн. 40 коп. Звідси виходить, що із сімейного бюджету за скаргу в першу жінки на свого чоловіка про вчинення ним насильства в сім'ї доведеться заплатити мінімум 522 грн. 40 коп. [5, с. 130].

Ратифікована Україною Конвенція Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» [1, с. 31] містить, серед всього іншого, ст. 38 такого змісту: «Ст. 38 «Каліцтво жіночих геніталій». Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб було криміналізовано такі форми умисної поведінки:

1) видалення, інфібуляція або здійснення будь-якого іншого каліцтва в цілому або частково великих статевих губ, малих статевих губ або клітора;

2) примушування жінки до того, щоб вона зазнала актів, перелічених у підпункті «а», або схилення її до цього;

3с) підбурювання, примушування дівчини до того, щоб вона зазнала актів, перелічених у підпункті «а», або схилення її до цього».

Як же цю прийнятну для всього цивілізованого світу норму запровадили у нас? Відповідь просто шокує та змушує черговий раз висловитися «ненауковою лексикою». Всім відома ст. 121 КК України «Умисне тяжке тілесне ушкодження» тепер матиме нову ознаку «**каліцтво статевих органів**». Чинні правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, навіть при їх кричущій неактуальності, ніхто ніколи б в житті не посмів би доповнити такою ознакою тяжкого тілесного ушкодження. Тепер чоловіки мають право сміливо в голос заявити

про дискримінацію прав всіх чоловіків, оскільки ст. 121 КК України є бланкетною, а зміст ознаки «каліцтво статевих органів» розкрито у єдиному документі у світі і він стосується виключно жінок. Більш того, розкриті у ньому види каліцтва жіночих геніталій явно не є тяжким тілесним ушкодженням. Конвенція говорить виключно про жінок та про криміналізацію каліцтва їхніх геніталій, а КК України – про каліцтво статевих органів. Однозначно без нормативно-правового акта Міністерства охорони здоров'я України тут ладу не буде. Слід говорити про черговий приклад формального виконання вимог світового співтовариства, які лише зайвий раз стануть подразником для представників науки кримінального права та, цілком прогнозовано, непомітними через нереальність застосування для правозастосовників [6, с. 92].

«В Україні за даними досліджень близько 70% жінок зазнають різноманітних форм сімейного насильства. До 35% неповнолітніх систематично застосовуються жорстокі форми покарання, майже половина усіх випадків зґвалтувань, більше третини усіх навмисних убивств і злочинів із нанесенням тяжких тілесних ушкоджень вчиняються в сім'ї» [7, с. 226].

На жіночу злочинність у сімейному побуті здебільшого впливають соціальні та економічні чинники, адже саме так жінка залежить від чоловіка. Довготривалий вплив цих чинників стає причиною таких мотивів насильницьких злочинів, суб'єктами яких є жінки, як ревності, попередження залишити сім'ю чоловіком, самозахист, самоствердження тощо [8, с. 68]. Крім цього, зазначені мотиви тісно пов'язані з причиною жіночого пияцтва, що є певним способом відмежування від сімейно-побутової реальності, а у кінцевому етапі стають однією із найпоширеніших причин вчинення жінкою сімейно-побутового злочину у стані алкогольного сп'яніння. Суспільно небезпечні дії жінки спрямовуються не лише на чоловіка або співмешканця, а й на будь-яке найближче оточення. В.О. Меркулова, яка розглядала питання жінки як суб'єкта злочину, зазначала, що «потерпілими від злочинних посягань жінок у 60% випадків є чоловік або співмешканець; у 18,5% – знайомі, сусіди; у 7% випадків – батьки, діти;

у 6,5% – інші особи. У даному випадку певну криміногенну роль відіграє несприятлива обстановка, провокуюча, протиправна поведінка потерпілого, насильство й образи щодо жінки. Однак на тлі зростання побутової злочинності на одне вбивство чоловіка дружиною припадає сім убивств дружин чоловіками» [9, с. 60].

Жінки, які вчиняють суспільно небезпечне діяння відносно свого насильника, діють в основному прихованим способом у силу своїх фізіологічних можливостей. Крім цього, у жіночій злочинності спостерігається нанесення своїй жертві значної кількості тілесних ушкоджень, навіть після факту її смерті. Під час вчинення злочину знаряддями майже завжди є предмети побуту, серед яких: ніж, сокира, молоток, пательня та інші. Частіше за все жінки вчиняють злочини на ґрунті сімейних сварок, і такі злочини характеризуються раптовістю вчинення, сильною емоціональністю, що виражається високим рівнем агресії та неприязності з боку жінки. Саме через це жіночі злочини виражаються такою жорстокістю. Тому, недивним є той факт, що «серед агресивних злочинів, скоєних жінками, найбільш поширеними є умисні вбивства й тяжкі тілесні ушкодження, які спричинили смерть потерпілого – за ці злочини засуджено п'яту частину жінок, що відбувають покарання в місцях позбавлення волі» [9, с. 221].

Відтак серед злочинів, що вчиняються жінками, найбільшої поширеності набули злочини, вчинені на сімейно-побутовому рівні [10, с. 410]. Такі суспільно небезпечні діяння у своїй більшості стають наслідком не лише сімейної невлаштованості, економічних проблем, залежності жінки від чоловіка, а й сімейного насильства. Злочини, які вчиняються жінкою з метою позбавлення від страждань (фізичних чи психологічних), вирізняються серед інших своїм характером, засобами, способами тощо і є одними із найбільш поширених.

Розвиток демократії та гуманізму на світовому просторі зумовили зміну такого виду покарання, як смертна кара, на більш гуманніші. Для Української держави, яка також розвивається на засадах демократичності, характерним є застосування до осіб, які вчинили суспільно-небезпечне діяння менш, ніж позбавлення життя,

суворого покарання за найбільш тяжкі злочини. Як альтернатива смертній карі було запроваджено такий вид покарання, як довічне позбавлення волі, що беззаперечно є кроком до Європейського співтовариства.

Таким чином, жіноча злочинність на даний час є душе поширеним явищем, яке є особливо негативним для суспільства, адже саме жінка є основою сім'ї, найменшою ланкою соціуму. Жінки вчиняють суспільно небезпечні діяння із різних причин. При цьому такі злочини часто вирізняються з-поміж інших за своїм характером, знаряддями вчинення, своєю жорстокістю, пособниками тощо [11, с. 411]. Варто зазначити, що дуже поширеними серед вчинюваних жінкою злочинів є насильницькі злочини, вчинені на ґрунті сімейно-побутових проблем, серед яких сімейне насильство грає провідну роль. Саме через це необхідно звернути увагу на регулювання сімейних відносин. Приймавши новий Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству», необхідно створювати необхідні умови для більш жорсткого регулювання проблеми сімейного насильства задля попередження правопорушень з боку одного із членів родини.

Висновки. Отже, розгляд та дослідження гендерного становища жінки у суспільстві дають змогу говорити про недостатню розвиненість інституту гендерної рівності здебільшого в Україні. Нерівне відношення до жінки проявляється практично у всіх сферах суспільного життя та у різний спосіб. При цьому одним із найбільш небезпечних проявів гендерної нерівності є насильство стосовно жінки, яке викликає обурення у всьому світі. Саме через це було прийнято Конвенцію Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», де

питання гендеру займає одну із провідних позицій. Тобто питання гендеру не є статичним, з огляду на проблеми сучасного рівноправ'я докладається більше зусиль стосовно стабілізації позиції жінки у суспільстві поряд із чоловіком.

Явище фемінізму є нічим іншим, як боротьбою жінок за свої права, можливості та законні інтереси. Дослідження зазначеного питання доводить, що на сучасному етапі розвитку соціуму явища гендерної рівності та фемінізму часто ототожнюють, хоча вони мають зовсім різні предмети об'єкти впливу. Крім того, якщо гендерна рівність – боротьба за рівні права і жінок, і чоловіків, то фемінізм розглядає лише жіноче питання. Дуже часто боротьба за права жінок може проявлятися у суспільно шкідливих діях, що є пригнічуючим для навколишнього соціуму. Загальновідомо, що феміністи у багатьох випадках не просто вчиняють певні дії, спрямовані на поліпшення свого положення у суспільстві, але й пригнічують чоловіка, його права і можливості, що протирічить концепції гендерної рівності, яка спрямована на підтримку і чоловіка, і жінки у їх правах та можливостях.

Домашнє насильство являє собою дії фізичного, психологічного, економічного або насильницького впливу на одного із членів родини. Розглянуто питання домашнього насильства саме по відношенню до жінок, адже воно є найбільш поширеним у суспільстві. Були досліджені причини вчинення жінками злочинів, внаслідок чого було визначено домінуючі позиції саме злочинів, вчинених на ґрунті домашнього насильства. Крім того, можна говорити про негативний вплив домашнього насильства на жіночу психіку, яка є найбільш вразливою. Внаслідок такого впливу жінками вчиняються діяння, які вирізняються особливою жорстокістю, продуманістю тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Відкрита для підпису в Стамбулі (Туреччина) 11 травня 2011 р. та пояснювальна доповідь. Київ : Видавництво «К.І.С.», 2011. 196 с.
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. *Голос України* від 06.01.2018 року № 4.
3. Збірник нормативно-правових актів Верховного Суду України (у кримінальних справах): інформаційно-довідкове видання / автори-упорядники Алфьоров С.М., Людвік В.Д. та ін. ; за заг. ред. В.В. Шаблістого. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 324 с.

4. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Закон України від 06 грудня 2017 року № 2227-VIII: *Голос України* від 11.01.2018 року № 6.

5. Шаблистий В.В. Критичний погляд на останні зміни та доповнення до КК України. Продовження... *Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах: вітчизняний та зарубіжний досвід* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 берез. 2018 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. С. 129–132.

6. Шаблистий В.В. Критичний погляд на останні зміни та доповнення до Кримінального кодексу України. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності: тези II Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Хмельницький, 2 березня 2018 року). Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2018. С. 89–92.

7. Дікова-Фаворська Д.М. Чоловік як об'єкт насильства в сучасній сім'ї. *Вісник Львівського університету: сер.: Соціологічна*. 2010. Вип. 4. С. 225–232.

8. Денисенко Є.М. Окремі питання кримінальної відповідальності жінок в Україні. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії злочинності: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (24 лист. 2017 р., м. Одеса). Одеса : Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 67–68.

9. Бова А. Кримінологія гендера: дослідження подружнього насильства. *Український соціум*. 2004. № 2(4). С. 13–20.

10. Меркулова В.О. Жінка як суб'єкт кримінальної відповідальності: монографія. Вид. 2-е. Одеса : НДРВВ ОЮІ НУВС, 2003. 281 с.

11. Денисенко Є.М. Домашнє насильство як одна із причин жіночої злочинності. *Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах: вітчизняний та зарубіжний досвід* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 берез. 2018 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. С. 409–411.